

European Commission / ENPI

ПІДТРИМКА РЕФОРМ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

EuropeAid/134175/L/ACT/UA No 2013/328-160

“НАВЧАННЯ СУДДІВ МАЙБУТНЬОГО ВЕРХОВНОГО СУДУ”

Підготував:

Драгомир Йорданов

(Міжнародний експерт Проекту ЄС “Підтримка реформ юстиції в Україні”)

Грудень 2016

This Project is implemented by
Consortium led by JCI

This Project is funded by
European Union

“The contents of this publication are the sole responsibility of the author/contractor/implementing partner and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.”

Місія з попереднього оцінювання

(14-15 листопада 2016 р., Київ)

I. Загальні обставини

Наразі в Україні триває реформа Верховного Суду (ВС) на підставі змін до Конституції і Закону про судоустрій і статус суддів (далі «Закон»), прийнятих у 2016 р. Існуючий Верховний суд України і три вищі суди¹ повинні бути розформовані, а замість них має бути створено один Верховний Суд, що складатиметься з чотирьох касаційних судів відповідно до видів провадження (кримінального, цивільного, адміністративного, господарського). Крім цього, має бути створена Велика палата, що складатиметься з 21 судді - п'яти суддів від кожного з чотирьох касаційних судів і Голови Верховного Суду, який обирається всіма суддями цього Суду.

Чотири касаційні суди і Велика палата здійснюватимуть свою діяльність як касаційна інстанція у відповідній сфері компетенції відповідно до процесуального законодавства, яке повинно бути прийняте то того, як новий Верховний Суд розпочне свою діяльність. Наразі воно перебуває на стадії підготовки в Раді з питань судової реформи при Адміністрації Президента.

Реформа Верховного Суду не була сприйнята одностайно. Діючий Верховний суд України звернувся з клопотанням до Конституційного Суду України щодо неконституційності ліквідації вищих спеціалізованих судів та конкурсного відбору суддів.

Призначення всіх суддів нового Верховного Суду (загалом до 200 суддів) повинно відбуватися за результатами складної відкритої конкурсної процедури, що складається з кількох етапів і проводиться Вищою кваліфікаційною комісією суддів України (ВККСУ) - органом, який відповідає за здійснення набору і проведення навчання всіх суддів в Україні. Процедура набору до нового Верховного Суду складається з:

- 1) Тестування загальних і професійних навичок (множинного вибору);
- 2) Практичного завдання (складання рішення ВС)

¹ Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України та Вищий адміністративний суд України.

- 3) Психологічного тестування²;
- 4) Вивчення суддівського досьє (у тому числі вибірково висновку Громадської ради доброчесності);
- 5) Інтерв'ю з представниками ВККСУ.

7 листопада 2016 року Вища кваліфікаційна комісія суддів України оголосила конкурс на 120 посад суддів у новому Верховному Суді (30 суддів до кожного касаційного суду). З 7 до 25 листопада кандидати повинні були повідомити про свій намір взяти участь у конкурсі, використовуючи веб-сайт ВККСУ.

Відповідно до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” кандидатом на посаду судді Верховного Суду може бути особа, яка (1) має стаж роботи на посаді судді не менше десяти років; (2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше десять років; (3) має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше десять років; і 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1-3 ч. 1 ст. 38 Закону, щонайменше десять років. Кандидати можуть подавати свою кандидатуру лише до одного з чотирьох касаційних судів у складі Верховного Суду.

Станом на 25 листопада 2016 року про намір взяти участь у конкурсі повідомили 1436 кандидатів³ (у першій хвилі процедури набору, яка повинна бути завершена до середини березня 2017 р.)⁴ Попередньо під час другого відбору будуть відібрані 60 суддів, а під час третього – заповнені решта 20 позицій.

Після закінчення процедури набору(ів) список успішних кандидатів повинен направлятися до Вищої ради правосуддя. Саме призначення на посаду судді Верховного Суду має здійснюватися Президентом України за поданням Вищої ради правосуддя.

За різними оцінками очікується, що новий Верховний Суд розпочне свою роботу, маючи більше 100 000 нерозглянутих справ. У зв'язку із цим, є намір

² Проводитиметься сертифікованим надавачем послуг.

³ 45% суддів, 24% юристів, які мають не менше 10 років досвіду роботи з представництва інтересів клієнтів у судах, 15% науковців, які мають не менше 10 років досвіду роботи в галузі права, та 16% кандидатів зі змішаним досвідом, відповідно до інформації, наданої ВККСУ.

⁴ Згідно з планом дій ВККСУ; утім, строки є приблизними та залежать від кількості заявок.

провести вступний курс для всіх суддів майбутнього Верховного Суду, адже важливість такої підготовки для успішного проведення реформи неодноразово підкреслювалася.

Місія з попереднього оцінювання проходила в Києві 14-15 листопада 2016 р. Були проведені зустрічі з такими ключовими партнерами:

- Голова Верховного Суду України;
- Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- Керівник і співробітники проекту USAID “Нове правосуддя” (у минулому «Справедливе правосуддя»);
- Менеджер та Координатор проекту «Освіта суддів – для економічного розвитку», Національного суддівського інституту Канади;
- Проректор і представники Національної школи суддів (НШС) України.

Цей звіт ґрунтується переважно на аналізі чинних нормативних актів та інших відповідних документів, а також на думці ключових партнерів, з якими було проведено зустрічі.

II. Аудиторія / цільова група (цільові групи)

A. Нові судді Верховного Суду

Нові судді Верховного Суду стануть основною аудиторією запланованого вступного навчального курсу. Вони матимуть різний професійний досвід, що впливатиме на підходи й цілі, зміст і організацію навчання. Зокрема, до аудиторії належатимуть:

- 1) Судді з досвідом роботи в касаційній інстанції (існуючому Верховному Суді України та / або вищих судах);
- 2) Судді з досвідом роботи в судах апеляційної інстанції;
- 3) Судді з досвідом роботи в судах першої інстанції;
- 4) Адвокати (приватної практики) без досвіду роботи суддею;
- 5) Адвокати (юридичних фірм) без досвіду роботи суддею;
- 6) Науковці без досвіду роботи суддею;

7) Юристи зі змішаним професійним досвідом (з певним досвідом роботи суддею).

Різний досвід первинної аудиторії запланованого навчання створює певні ризики; утім, він також дає нагоду для вдалого проведення навчання та успішного початку діяльності нового Верховного Суду.

A. Судді, які виконують управлінські функції / обов'язки

Відповідно до Закону Верховний Суд, а також кожен касаційний суд у його складі, повинен мати голову та заступників. Крім того, у рамках чотирьох касаційних судів буде створено чотири палати на чолі з головою. Усі ці судді поряд зі своїми суддівськими обов'язками виконуватимуть також адміністративні та управлінські функції /обов'язки. Проте можна припустити, що лише дехто /небагато хто з них матимуть подібний досвід роботи.

B. Судді з особливою спеціалізацією

Кримінальний касаційний суд у складі Верховного суду буде також виступати в ролі апеляційної інстанції для Вищого антикорупційного суду, який має бути створено відповідно до Закону, що може викликати потребу в додатковій підготовці у цій дуже спеціалізованій і важливій сфері.

C. Інші працівники Верховного Суду

Інші працівники нового Верховного Суду також можуть розглядатися як потенційна цільова група для додаткового навчання:

1) Помічники суддів

В існуючому Верховному Суді України та вищих судах помічники суддів обираються особисто суддями; відповідно з утворенням нового Верховного Суду⁵ вони припинять виконання своїх обов'язків. Нові судді Верховного суду повинні будуть обрати власних помічників. Проте можна припустити, що лише дехто /небагато хто з них матимуть подібний досвід роботи.

Роль помічників у роботі суддів Верховного Суду має дуже важливе значення, оскільки саме вони проводять правові дослідження, складають судові рішення,

⁵ Спірна ідея щодо призначення діючих помічників суддів існуючого Верховного Суду України та вищих судів на посади суддів першої інстанції наразі обговорюється. Вагомим аргументом на цю користь є використання їхнього професійного досвіду, хоча на першому місці залишається необхідність дотримання принципу відкритого конкурсного відбору для призначення на посади судді.

перевіряють судову практику Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) і надають іншу допомогу подібного характеру своїм керівникам.

Підготовка помічників суддів буде проводитися на більш пізньому етапі, коли Верховний суд буде утворений і будуть призначені нові судді.

2) Інший адміністративний персонал Верховного Суду

Очікується, що велика частина адміністративного персоналу існуючого Верховного Суду України та вищих судів буде перепризначена на посади в новому Верховному Суді; проте в майбутньому необхідно буде провести додаткове оцінювання потреб для визначення цільових підгруп, а також тем і підходи до їхнього додаткового навчання.

III. Цілі

Основною метою вступного курсу є надання підтримки для успішної реформи Верховного Суду в Україні і полегшення його перших кроків.

Усі ключові партнери зробили наголос на різних конкретних цілях запланованого навчання нових суддів Верховного Суду, які, якщо коротко, є такими:

- 1) Заповнити дефіцит основних знань і навичок тих нових суддів Верховного Суду, які не мають досвіду роботи суддею;
- 2) надати знання й навички, що є специфічними для Верховного Суду як касаційної / вищої інстанції, тим новим суддям, які не мають подібного професійного досвіду;
- 3) представити сучасні концепції ролі судової системи (і, зокрема, Верховного Суду) у демократичному суспільстві як контраст / протиставлення деяким старим концепціям;
- 4) представити міжнародний та європейський правовий і судовий контекст, а також відповідні правові та судові механізми і процедури, які будуть застосовуватися в новому Верховному Суді;
- 5) підвищити довіру населення до реформи судової системи в Україні і нового Верховного Суду;
- 6) допомогти у формуванні та сприяти розвитку відчуття професійної єдності серед нових суддів Верховного Суду.

IV. Теми

Ключові партнери, з якими було проведено зустрічі, майже одностайно вказали на такі теми до опрацювання з новими суддями Верховного Суду:

- 1) Поняття верховенства права, особливо в порівнянні з принципом [соціалістичної] законності. Роль судді в демократичному суспільстві.
- 2) Незалежність і неупередженість судді. Міжнародні та європейські стандарти.
- 3) Методи тлумачення законодавства, у тому числі цільовий і контекстуальний підходи. Формування судової практики в системі цивільного права. Роль Верховного Суду в цьому процесі як касаційної інстанції.
- 4) Написання рішення Верховного Суду. Прийняття рішень суддівською колегією. Написання особливої думки. Обґрунтування судових рішень.
- 5) Процедура касаційного провадження: критерії відбору справ та допустимості скарг. Концепції «розвитку судової практики», «загального інтересу», «серйозних помилок у тлумаченні й застосуванні закону» тощо. Багато залежатиме від того, наскільки детальним буде нове процесуальне законодавство: якщо воно матиме занадто загальний характер, то саме Верховний Суд повинен визначити власні критерії і процесуальні правила⁶.
- 6) Механізми уніфікації Верховним Судом судової практики (застосування закону) у судах нижчої інстанції. Профілактичні заходи для такої уніфікації (до подання касаційного оскарження): приклад процедури винесення преюдиціальних рішень або застосування Протоколу 16 ЄКПЛ. Уніфікація судової практики касаційних судів (наприклад цивільного і господарського), а також палат і колегій у межах одного суду.⁷
- 7) Європейська конвенція про права людини (ЄКПЛ):
 - Стаття 6 - поняття «справедливого суду» і роль Верховного Суду як касаційної інстанції;

⁶ Було запропоновано Головою Верховного Суду України

⁷ Було запропоновано Головою Верховного Суду України

- Стаття 5⁸ - застосування в кримінальних справах, які вимагають тримання під вартою і винесення ефективних / неумовних вироків. Подолання обвинувального ухилу деяких судів / суддів;
- Правильні посилання на відповідну судову практику ЄСПЛ;
- Комунікація з Урядовим представником щодо процедур у ЄСПЛ.

На цьому етапі, з огляду на обсяг запланованої програми навчання і часових обмежень, рекомендується зосередити увагу лише на статті 6. Інші теми, пов'язані з ЄСПЛ, можуть бути розглянуті на більш пізньому етапі.

- 8) Основи європейського законодавства. Основні поняття. *Acquis Communautaire*. Роль Верховного Суду у справах за участі України - Угода про асоціацію з ЄС.⁹
- 9) Професійна етика.¹⁰ Добросовісність. Норми поведінки у професійному та особистому житті суддів Верховного Суду. Розуміння неналежної поведінки. Опір зовнішньому тиску: громадської думки, політиків, інших зацікавлених груп і окремих осіб.
- 10) Комунікація та зв'язки з громадськістю: з суспільством, ЗМІ, колегами, сторонами та учасниками судових проваджень, іншими фахівцями, державними установами тощо.
- 11) Ведення судових засідань. Секретаріат суду. Командна робота: робота в колегії, робота з помічниками і працівниками апарату. Робота в нарадчій кімнаті. Робота в стресових ситуаціях: час, обсяги роботи. Управління часом і кадрове управління.
- 12) Лідерство і управління (для суддів, які виконують управлінські й адміністративні обов'язки / функції)¹¹.

⁸ Було запропоновано Головою Верховного Суду України

⁹ Було запропоновано Головою ВККСУ

¹⁰ Питання професійної етики має особливе значення, і на нього слід постійно звертати увагу в рамках різних навчальних курсів. Проте конкретний спосіб його вирішення під час цього ознайомчого курсу, звичайно, буде залежати від часових обмежень і загального змісту програми

¹¹ Було запропоновано Проектом USAID Нове правосуддя

13)Боротьба з корупцією (для суддів Кримінального касаційного суду, який виступатиме в ролі апеляційної інстанції для нового Вищого антикорупційного суду)¹².

Доцільно провести всеохоплююче й систематичне оцінювання навчальних потреб через кілька місяців після призначення нових суддів на посаду для того, аби дати їм час визначити інші теми для подальшого навчання.

V. Викладачі

Усі ключові партнери, з якими було проведено зустрічі, визнали, що питання щодо того, хто навчатиме суддів Верховного Суду, є дуже делікатним. Вони припустили, що краще за все було б запросити на роль викладачів ознайомчого курсу для нових суддів Верховного Суду як міжнародних, так і національних експертів. Крім того, було рекомендовано, за можливості, формувати змішані команди з національних і міжнародних експертів для викладання кожної конкретної теми.

1) Міжнародні експерти

Щодо міжнародних експертів зацікавлені сторони запропонували запросити переважно, але не виключно, суддів Верховних і Конституційних судів держав-членів ЄС, США і Канади, суддів ЄСПЛ, Суду справедливості ЄС та інших видатних експертів з таких органів як Венеціанська комісія, Консультативна рада європейських суддів тощо.

Теми, які вони повинні висвітлити, пов'язані в основному з міжнародними та європейськими стандартами незалежності суддів, роллю суддів у демократичному суспільстві, судовою практикою в системах цивільного права, роллю й функціонуванням касаційного суду, ЄСПЛ, європейським законодавством, професійною етикою та поведінкою тощо.

Бажано, щоб міжнародні експерти мали певний попередній досвід роботи в Україні та / або були знайомі (наскільки це можливо) з правовою системою і судоустроєм в Україні.

2) Національні експерти

¹² Було запропоновано Проектом USAID Нове правосуддя

Було рекомендовано, щоб національні експерти, відбиралися серед юристів з гарною професійною та особистою репутацією, таких, як судді (у тому числі у відставці), науковці та інші. Теми, що були визначені як такі, які мають викладатися національними експертами, пов'язані з національним законодавством, в основному з новими процесуальними законами. У зв'язку з цим більшість ключових партнерів запропонували запросити в ролі тренерів [деяких] експертів, які брали участь у розробці нового законодавства.

VI. Правові підстави й строки. Ризики.

1) *Правові підстави для проведення ознайомчого курсу нових суддів Верховного суду.* Проректор НШС заявив, що наразі школа вивчає правові підстави для проведення навчання нових суддів Верховного Суду. За його словами, поки незрозуміло, чи таке ознайомче навчання:

- буде обов'язковим для нових суддів Верховного Суду (іншими словами, як змусити їх відвідувати, якщо вони не бажають або не повинні цього робити);
- чи входить до повноважень НШС.

2) *Строки.* Відповідно до попереднього графіку процедура набору має бути завершена до 15 березня 2017 р., хоча ці строки можуть бути змінені.¹³ Призначення Президентом нових суддів до Верховного Суду має відбутися через 3-4 тижні після цього.

Усі ключові партнери, з якими було проведено зустрічі, погодилися, що це є ймовірним «вікном можливостей» для проведення навчання. Очікується, що після вступу нових суддів на посаду, вони будуть перевантажені роботою а, отже, не зможуть приділяти багато часу навчанню.¹⁴

Ризик проведення навчання за такий короткий період часу полягає в невизначеності щодо того, коли саме буде завершена процедура набору. Беручи до уваги кількість суддів, які повинні пройти навчання, кількість експертів (особливо міжнародних) і матеріально-технічні обмеження, терміни проведення навчання

¹³ Як вказувалося вище, строк подання заявок був продовжений на 10 днів для надання можливостей більшому числу кандидатів подати свої заявки. У плані дій до процедури призначення, прийнятої ВККСУ, є пояснювальна записка, відповідно до якої строки, встановлені в плані дій, є приблизними та залежать від кількості заявок.

¹⁴ Голова Верховного Суду України припустив, що, вступивши в посаду, судді не зможуть взяти участь у тренінгу, який триватиме довше за 1-2 дні, не уточнюючи при цьому, наскільки часто.

повинні бути закріплені якомога раніше (бажано за два місяці), а можливість вносити зміни має бути значно обмежена.

VII. Підходи до навчання

Зважаючи на цілі навчання, аудиторію, орієнтовні теми і терміни навчання, можуть застосовуватися кілька підходів (або їхні комбінації), а саме:

1) Усі нові судді проходять навчання за однією програмою до призначення на посаду.

Такий варіант підтримала більшість ключових партнерів сторін. Він має низку переваг: наприкінці навчання всі судді матимуть однаковий мінімум знань і навичок, необхідних для виконання їхніх повноважень; навчання може значною мірою сприяти формуванню та посиленню відчуття професійної єдності серед нових суддів Верховного Суду; буде вдосконалено логістику та організацію; захід буде висвітлюватися як внутрішньою службою зв'язків з громадськістю, так і засобами масової інформації.¹⁵

Недолік полягає в тому, що аудиторія / цільова група з особливими потребами (наприклад, нові судді без досвіду роботи суддею або судді, призначені на адміністративні та управлінські посади) повинні навчатися окремо за темами, які є необхідними / цікавими саме для них. Іншим недоліком є ризик того, що недотримання графіку набору може поставити під загрозу проведення навчання в цілому.

2) Програма поділена на різні за змістом модулі і нові судді вивчатимуть тільки ті модулі, що будуть необхідними / цікавими саме для них.

Наприклад ті, хто не має досвіду роботи суддею повинні будуть пройти деякі основні практичні модулі, а також модулі, присвячені процедурі касації, у той час як ті, хто має досвід роботи в касаційній інстанції, може бути звільнений від їхнього проходження. Лише ті судді, які виконують управлінські й адміністративні обов'язки / функції (голів і заступників голів судів і палат) повинні будуть пройти модуль лідерства та управління. Лише судді Кримінального касаційного суду проходитимуть модуль із боротьби з корупцією тощо.

¹⁵ Голова ВККСУ вважає, що є додаткова перевага: створення для нових суддів умов, за яких вони працюватимуть (навчатимуться) у стресовій ситуації. Для цього навіть було запропоновано продовжити тривалість навчальних сесій до 10-12 годин на день.

Перевага такого підходу полягає в тому, що програма стає більш гнучкою і краще відповідає потребам / інтересам різних аудиторій / цільових груп, а також часовим обмеженням. Деякі модулі можуть проводитися після призначення нових суддів, якщо так буде заплановано заздалегідь або як реагування на недотримання графіку набору.

Недоліком є те, що програма стає більш складною з точки зору організації і логістики. Ефект від створення й зміцнення відчуття професійної єдності буде меншим і висвітлення в ЗМІ буде не таким інтенсивним.

3) Деякі модулі / теми можуть викладатися після того, як нові судді вступлять на посаду:

- якщо проміжок часу перед призначенням на посаду не дозволяє викласти всю програму через обсяг програми або зайнятість експертів, чи інші подібні фактори;
- якщо деякі теми можуть викладатися лише після того, як Верховний Суд вже розпочне свою діяльність (наприклад: вибори голів і заступників голів судів і палат повинні бути проведені перед навчанням лідерству та навичкам управління).

Якщо все правильно спланувати, цей підхід може поєднати в собі переваги перших двох підходів, скоригувавши при цьому деякі з їхніх недоліків. Утім, зважаючи на очікуване навантаження і зайнятість після призначення на посаду, необхідно, аби на суддів було покладено чітке зобов'язання відвідувати ці модулі.

4) Дистанційне навчання.

Деякі теми / модулі можуть викладатися шляхом дистанційного навчання до або після призначення нових суддів на посади. Національна школа суддів України змогла наростити потенціал і набути певного досвіду з проведення онлайн-курсів. Крім того, деякі з існуючих курсів охоплюють теми з запланованої програми підготовки нових суддів Верховного Суду і можуть бути адаптовані для них.

Такий підхід слід вважати доповненням до вищевказаних підходів, зокрема, до третього.

5) Довідники.

Було б доцільно розробити навчальні посібники по деяких основних темах для нових суддів Верховного Суду, включаючи довідкові матеріали, які вони за необхідності можуть використовувати. Проект USAID “Справедливе правосуддя” розробив цілий набір довідників для українських суддів і деякі з них можуть бути використані (можливо за умови адаптації) для суддів Верховного Суду.

Довідники слід вважати доповненням до вищезгаданих підходів до навчання.

6) Наставники.

У деяких державах-членах ЄС та США досвідчених суддів призначають наставниками суддів, яких щойно було призначено на посаду, аби полегшити їхню інтеграцію до професії, як правило, на обмежений період часу (від кількох місяців до двох років). Такий підхід викличе певні труднощі, якщо застосувати його до нових суддів Верховного Суду в Україні, оскільки його застосування вимагає одночасного масового призначення всіх суддів на посади. Проте, цей підхід заслуговує на додаткове вивчення в конкретному контексті, принаймні стосовно нових суддів Верховного Суду без попереднього суддівського досвіду.

Наставників слід вважати доповненням до вищезгаданих підходів до навчання.

7) Методологія.

Викладачам, які викладатимуть у «класних кімнатах» або будуть вести «семінарські» сесії, рекомендується утриматися від простого начитування лекцій і, навпаки, за можливості, робити навчання інтерактивним, поєднуючи презентації, тематичні дослідження, обговорення в малих групах, приклади, практичні завдання, моделювання, рольові ігри тощо.

Також слід уникати проведення занять для більш ніж 40-60 слухачів одночасно за умови наявності технічних можливостей. В ідеалі рекомендується, щоб учасники ділилися на групи не більше 20 осіб для того, аби сприяти більшій інтерактивності навчального процесу, наскільки це дозволяють матеріально-технічні й фінансові обставини.

Нормальною тривалістю навчального дня, яка дозволяє тримати увагу аудиторії, вважається 6-8 годин.

8) Організація та координація.

Існує загальне розуміння того, що Національна школа суддів має організувати і провести ознайомчий курс, оскільки вона має законні повноваження проводити навчання суддів і вже бере участь у підготовці іспиту для нових суддів Верховного Суду. Голова ВККСУ чітко наголосив на цьому, і Школа працює над виконанням цих завдань.

Наразі є кілька міжнародних донорів і організацій-виконавців, що забезпечують підтримку судової реформи в Україні, зокрема, у галузі навчання суддів. Станом на сьогодні було проведено багато навчальних занять, розроблено багато навчальних програм, опублікована велика кількість навчальних та інших допоміжних матеріалів; багато міжнародних експертів з держав-членів ЄС, США, Канади та інших країн мали нагоду попрацювати в Україні та ознайомитися з її правовою системою і судоустроєм.

Рекомендується приймати допомогу і співпрацювати з усіма міжнародними партнерами й національними установами з питань розробки й проведення ознайомчого навчання для нових суддів Верховного Суду. Усі ключові партнери, з якими було проведено зустрічі, вже висловили загальну готовність долучитися до цієї ініціативи, надавши наявні матеріали, публікації та навчальні програми попередніх курсів, а також запросити викладачів із відповідних тем.

Деякі з тих, які були виявлені в ході місії з оцінювання, містяться у Додатку 1¹⁶; однак є потреба в більш детальному огляді існуючих навчальних програм, матеріалів і публікацій, а також у їхній адаптації для того, щоб їх можна було використовувати для підготовки нових суддів Верховного Суду.

Рекомендується організувати спільну зустріч нараду для міжнародних і національних (ВККСУ, НШС) партнерів, які братимуть участь у майбутній підготовці ознайомчого навчання. Зокрема, для обговорення:

- змісту й тематики навчальної програми;
- підходів, часу, формату і тривалості навчання;
- внеску (у тому числі фінансового) кожного з партнерів у межах існуючих навчальних програм і матеріалів / публікацій, їхня адаптація до потреб

¹⁶ Див. додаток 1

навчання суддів Верховного Суду і запрошення викладачів (вільних у необхідний час) із відповідних тем;

- місця проведення навчання (приміщення НШС, будівля суду, готель тощо), де є достатньо місця і відповідне обладнання;
- логістики (транспорт і розміщення учасників і викладачів);
- зв'язки з громадськістю та висвітлення в засобах масової інформації;
- координація всього процесу і участь кожного з партнерів.

ДОДАТОК 1

Існуючі навчальні програми, матеріали та інструменти, які можуть бути використані в рамках вступного курсу для суддів Верховного Суду

А. Національна школа суддів України

1) У 2015 р. школа організувала низку навчальних сесій для суддів існуючого Верховного Суду України на такі теми¹⁷:

- Окремі аспекти фінансового та адміністративного права;
- Окремі аспекти господарського права та банкрутства;
- Окремі аспекти кримінального права;
- Окремі аспекти цивільного права;
- Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ) та роль Верховного суду в її реалізації;
- Методика тлумачення закону;
- Правове обґрунтування і процесуальні документи;
- Антикорупційне законодавство та міжнародні стандарти;
- Висновки Венеціанської комісії про незалежність судів в Україні;
- Запобігання професійного вигорання суддів;
- Роль Верховного суду в уніфікації судової практики.

2) Школа також проводила або апробувала кілька онлайн курсів:

- “Суддівська етика” в партнерстві з Проектом USAID “Справедливе правосуддя”;
- “Ведення судових засідань” у партнерстві з канадським Проектом «Освіта суддів – для економічного розвитку»;
- “Управління часом” у партнерстві з канадським Проектом «Освіта суддів – для економічного розвитку»;
- “Вступ до ЄКПЛ” у співпраці з Програмою Ради Європи HELP;

¹⁷ Робочий переклад

- “Судова комунікація (для прес-секретарів судів)” у партнерстві з Проектом USAID “Справедливе правосуддя”;
- “Судове управління (для помічників суддів та працівників апарату)” у партнерстві з Проектом USAID “Справедливе правосуддя”.

В. Проект USAID “Нове правосуддя” (раніше “Справедливе правосуддя”)

Проект USAID “Нове правосуддя” опублікував кілька підручників і посібників для суддів та зробив інші відповідні публікації¹⁸, які можуть бути використані для підготовки нових суддів Верховного Суду і працівників апарату (за необхідності після внесення деяких змін), зокрема:

- Кадрове управління в суді;
- Ведення дисциплінарних проваджень;
- Посібник з написання судових висновків (три публікації);
- Стратегічне планування;
- Правила поведінки працівників апарату суду;
- Кадрове управління;
- Суддівська етика;
- Верховенство права та права людини;
- Посібник «Комунікація між судом і громадськістю»;
- Настільна книга «Бути суддею»;
- Відносини між судами та ЗМІ: посібник для суддів;
- Складання судових рішень. Посібник для суддів;
- Європейські та міжнародні стандарти винесення судових рішень;
- Міжнародні стандарти у сфері судочинства;
- Правила поведінки для працівників апарату суду з коментарями;
- Бангалорські принципи поведінки суддів;

¹⁸ Деталі за посиланням: <http://www.fair.org.ua/index.php/index/librarytype>

- Висновок Венеціанської комісії щодо Закону про судоустрій і статус суддів;
- Європейська хартія про Закон “Про статус суддів”;
- Основні принципи незалежності судової влади;
- Важливість належного керівництва при реформуванні судової системи;
- Міжнародні засади досконалості суду.

С. Координатор проектів ОБСЄ в Україні

Офіс координатора проектів ОБСЄ в Україні опублікував кілька посібників і довідників для суддів та зробив інші відповідні публікації¹⁹, які можуть бути використані для підготовки нових суддів Верховного Суду і працівників апарату (за необхідності після внесення деяких змін), зокрема:

- Загальна правова теорія;
- Захист прав людини в рамках поточного стану адміністративного правосуддя та перспективи для України;
- Застосування судової практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний довідник для суддів.

¹⁹ Деталі за посиланням:

http://www.osce.org/resources/publications?filters=im_taxonomy_vid_1%3A%2826%29